

Veilige Publieke Taak en (gedeeltelijke) anonimiteit in het strafproces

Deze informatie is bedoeld voor werknemers met een publieke taak die te maken krijgen met agressie en geweld en voor hun werkgevers. Deze factsheet bevat een nadere uitleg van bestaand beleid over (gedeeltelijke) anonimiteit in het strafproces.

Wanneer een werknemer met een publieke taak (verder aangeduid als de werknemer) te maken krijgt met agressie en geweld, dient hij of zij dit altijd te melden bij zijn werkgever. Als het een strafbaar feit betreft, ligt het doen van aangifte bij de politie in de rede. Dit kan door de werknemer of werkgever gedaan worden¹. Aangifte door de werkgever heeft als voordeel dat de organisatie daarmee een signaal afgeeft aan de samenleving dat zij agressie en geweld tegen haar personeel onder geen beding tolereert.

Bij het doen van aangifte is het belangrijk om bij de politie te melden dat het om een VPT-zaak (Veilige Publieke Taak) gaat zodat politie en Openbaar Ministerie (OM) de aangifte hoge prioriteit kunnen geven, ongeacht of de werknemer of de werkgever aangifte doet. Hierover zijn tussen politie en OM de Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA) gemaakt. Deze zijn terug te vinden op www.rijksoverheid.nl en www.evpt.nl

Aangifte doen

Als de werkgever aangifte doet, legt de werknemer een (slachtoffer)verklaring af. Deze verklaring maakt deel uit van het strafdossier.

In sommige gevallen kan de werknemer bijzondere redenen hebben om alleen aangifte van agressie en geweld te willen doen (of als slachtoffer/getuige een verklaring te willen afleggen) als zijn of haar identiteit of persoonlijke gegevens niet bekend worden bij de verdachte(n). Bijvoorbeeld vrees voor represailles of voor ernstige overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep. In zo'n geval kan worden bezien of gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid om (deels) anoniem aangifte te doen, dan wel (deels) anoniem een verklaring af te leggen.

Voorkeur aangifte doen

Voor de bewijsvoering in een strafzaak is het overigens altijd van belang dat er toetsbare aangiftes en verklaringen

aanwezig zijn. Aangiftes en verklaringen op naam voldoen hier eerder aan dan anonieme aangiftes en verklaringen omdat de bekendheid van de identiteit van de aangever/getuige het bijvoorbeeld voor de verdachte mogelijk maakt om de aangifte/verklaring te toetsen op betrouwbaarheid. Daarom heeft aangifte op naam in de praktijk altijd de voorkeur, ook in VPT-zaken.

(Deels) anonieme aangifte

Een anonieme aangifte of verklaring moet in het strafproces ten goede komen aan de waarheidsvinding en mag niet afdoen aan het recht op een eerlijk proces van de verdachte(n). De politie zal daarom altijd eerst nagaan waardoor de wens van de werknemer om (deels) anoniem aangifte te doen, wordt ingegeven. Voor de politie is het daarbij van groot belang om eerst duidelijk te krijgen of deze wens van de werknemer op gegronde redenen stoelt. Gelet op het bijzondere karakter van aangifte/verklaring onder nummer, zal de hulpofficier² in een intakegesprek met de werknemer toetsen wat de (on)mogelijkheden zijn. Hij zal de werknemer wijzen op de grenzen van deze mogelijkheden en indien nodig meer passende alternatieven adviseren (bijvoorbeeld aangifte/verklaring op naam met domiciliekeuze adviseren).

Aspecten die een rol kunnen spelen bij het beoordelen of de werknemer gegronde redenen heeft om te vrezes voor represailles, overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep zijn:

- de aard en ernst van het delict;
- aantal getuigen;
- de eventuele relatie tussen werknemer en verdachte(n);
- de antecedenten van de verdachte (indien bekend);
- de omstandigheden in de privésfeer van de werknemer.

1 Nadere informatie over het doen van aangifte of een melding door werkgevers en werknemers met een publieke taak is terug te vinden in de "Werkinstructie werkgever en werknemer bij aangifte/melding". Deze is terug te vinden op www.rijksoverheid.nl en www.evpt.nl.
2 Een hulpofficier van justitie is een hogere politiemans die namens de officier van justitie bepaalde taken mag uitvoeren.

Anonimiteit niet altijd mogelijk

In een aantal gevallen kan het door de situatie of de positie van de werknemer op voorhand al onmogelijk zijn om een bepaalde afscherming te bieden, bijvoorbeeld als de identiteit van de werknemer al bekend is bij de verdachte. Daarnaast moet de verklaring voldoende aanknopingspunten bevatten voor het opsporingsonderzoek. Anonimiteit is dan ook niet in alle gevallen mogelijk.

Ook dient er rekening mee te worden gehouden dat de officier van justitie in het strafproces zelfstandig kan/mag oordelen of anonimiteit al dan niet wordt toegekend. Als de officier van justitie hierover positief oordeelt, is het ook nog mogelijk dat de rechter op de zitting gelast de anonimiteit op te heffen, bijvoorbeeld omdat hij dat noodzakelijk acht voor de toetsing van de betrouwbaarheid van de verklaring van de werknemer. Dit betekent niet dat de identiteit van de werknemer dan zonder meer bekend wordt. In dit soort gevallen ligt er een verantwoordelijkheid bij de officier van justitie, die kan dan bijvoorbeeld de zaak intrekken of de rechter verzoeken om de verklaring van de werknemer niet als bewijs mee te laten wegen. De kans dat de zaak dan stuk loopt is groot, bijvoorbeeld wanneer de zaak enkel steunt op de verklaring van de werknemer.

Hierna wordt nadere informatie gegeven over de mogelijkheden voor (deels) anonieme aangifte/verklaring door werknemer (zie A) of werkgever (zie B).

In alle genoemde mogelijkheden kan het expertisecentrum Veilige Publieke Taak u ondersteunen. U kunt zelf contact opnemen met het expertisecentrum VPT via 070 376 57 00 (09.00-17.00, lokaal tarief) of via info@evpt.nl

A: AANGIFTE DOOR DE WERKNEMER

I. Aangifte met domiciliekeuze (wel op naam maar met vermelding van een ander adres dan woonadres), oftewel gedeeltelijk anonieme aangifte

- Werknemer meldt bij de politie dat het om een VPT-zaak gaat.
- Werknemer geeft voor- en achternaam op bij de aangifte
- Werknemer geeft bij de aangifte niet zijn eigen feitelijke adres op maar bijvoorbeeld dat van zijn werkgever, van zijn advocaat of het slachtofferloket (domicilieadres).
- Naam en domicilieadres werknemer worden opgenomen in het proces-verbaal.
- Feitelijk adres van de werknemer is bekend bij de politie
- Alle correspondentie gaat naar het opgegeven domicilieadres.
- Nader verhoor van de werknemer door de politie kan nodig worden geacht en plaatsvinden.
- Proces-verbaal komt in de processtukken; de advocaat van de verdachte krijgt deze stukken.
- Verdachte heeft beschikking over het proces-verbaal (en

daarmee kennis van naam werknemer en het domicilieadres).

- Feitelijk adres werknemer blijft onbekend voor verdachte zijn/haar advocaat.
- Werknemer kan in het strafproces opgeroepen worden om bij de rechter-commissaris of op de zitting de aangifte toe te lichten.
- Domiciliekeuze kan door de politie zelfstandig worden aangeboden (zonder overleg met (hulp)officier van justitie).
- Domiciliekeuze wordt door de politie aan werknemers met een publieke taak altijd aangeboden.

II. Werknemer doet aangifte onder nummer (zonder vermelding naam, geboortedatum, adresgegevens)

- Werknemer meldt bij de politie dat het om een VPT-zaak gaat.
- Werknemer verzoekt de politie om aangifte onder nummer op te nemen.
- Hulpofficier van justitie heeft gesprek met werknemer en toetst of er betere alternatieven mogelijk zijn.
- Hulpofficier van justitie geeft advies over verklaring onder nummer.
 - In geval van negatief advies hulpofficier kan de werknemer toch beslissen om aangifte onder nummer te doen (*Als het proces-verbaal bij de officier van justitie komt en de officier van justitie ziet geen mogelijkheid voor de afscherming van de identiteit van de werknemer, dan adviseert hij de werknemer de aangifte te doen met domiciliekeuze (naam bekend, adres onbekend). Indien de werknemer zijn anonimiteit niet wenst op te geven is het aan de officier van justitie om te beslissen of de zaak verder wordt doorgezet.*)
 - In geval van positief advies hulpofficier neemt de politie de aangifte onder nummer op.
- Politie draagt zorg voor de toekenning van een uniek nummer aan de werknemer.
- Identiteit en feitelijk adres van de werknemer zijn bekend bij de politie (het Slachtofferloket).
- Alle correspondentie gaat via het Slachtofferloket naar het door de werknemer opgegeven adres.
- Alleen het nummer wordt vermeld in het proces-verbaal.
- Nader verhoor van de werknemer door de politie kan nodig worden geacht en plaatsvinden.
- Proces-verbaal komt in de processtukken; de advocaat van de verdachte krijgt deze stukken.
- Identiteit en feitelijk adres werknemer worden niet bekend bij verdachte en diens advocaat.
- Werknemer kan in het strafproces opgeroepen worden om bij de rechter-commissaris of op de zitting de aangifte toe te lichten.
- Afscherming identiteit kan daarbij een mogelijkheid zijn via videoconferentie, vermommen stem/baard/etc., maar het is aan de rechter om dit toe te staan (kan niet worden afgedwongen).

- Mogelijkheid bestaat dat rechter op de zitting wegens een dringende noodzaak gelast tot opheffing van de anonimiteit van de werknemer.

III. Beperkt anoniem aangifte doen (wettelijke mogelijkheid, art. 190 lid 3 Sv)

- Werknemer meldt bij de politie dat het om een VPT-zaak gaat.
- Werknemer vraagt de politie om verdergaande bescherming dan domiciliekeuze en aangifte onder nummer.
- Rechter-commissaris beslist hierover (niet de politie of officier van justitie).
- Officier van justitie vraagt dit aan (gebeurt dit niet, dan kan de werknemer dit zelf aanvragen bij de rechter-commissaris).
- Rechter-commissaris weegt of de vrees voor represailles, overlast en/of belemmering in de uitoefening van zijn beroep terecht is.
- Rechter-commissaris kent de anonimiteit niet toe:
 - Rechter-commissaris neemt daar een schriftelijk besluit over.
 - Werknemer kan hiertegen in bezwaar.
- Rechter-commissaris kent de anonimiteit toe: gegevens die herleidbaar zijn tot de werknemer komen niet in processtukken (geen naam, geen adres).
- Nader verhoor van de werknemer door de politie kan nodig worden geacht en plaatsvinden.
- Ook is het mogelijk dat de werknemer opgeroepen wordt om de aangifte op de zitting toe te lichten.
- Afscherming identiteit kan daarbij een mogelijkheid zijn via videoconferentie, vermomming stem/baard/etc., maar het is aan de rechter om dit toe te staan (kan niet worden afgedwongen).
- Mogelijkheid bestaat dat rechter op de zitting wegens een dringende noodzaak gelast tot opheffing van de anonimiteit van de werknemer.
NB: De wettelijke mogelijkheid om 'beperkt anoniem' aangifte te doen betreft een officiële status, die geboden wordt indien verdergaande bescherming (volledige afscherming van de identiteit) voor de veiligheid van de werknemer nodig is.

B. AANGIFTE DOOR DE WERKGEVER

Naast de mogelijkheid voor de werknemer om zelf ((deels) anoniem) aangifte te doen, bestaat ook de mogelijkheid voor de werkgever om namens de werknemer aangifte te doen van de door hem/haar ondervonden agressie en geweld. In die gevallen doet de werkgever namens de werknemer de aangifte en overlegt daarbij een door de werknemer op schrift gestelde verklaring. Deze verklaring kan op naam of (deels) anoniem. De werkgever kan aangifte doen bij alle agressie- en geweldsdelicten.

I. Werkgever doet aangifte namens de werknemer, werknemer geeft in zijn verklaring naam en domicilieadres op (feitelijk adres werknemer blijft onbekend, deze verklaart deels anoniem)

- Werkgever gaat naar de politie, meldt de politie dat het een VPT-zaak is en doet aangifte.
- Werknemer hoeft niet mee om aangifte te doen.
- Werkgever overlegt bij de aangifte een schriftelijke en ondertekende verklaring van de werknemer met een beschrijving van het voorval.
- Schriftelijke verklaring bevat de voor- en achternaam van de werknemer.
- Schriftelijke verklaring bevat geen adres van de werknemer; in plaats daarvan wordt het adres van de werkgever opgegeven (domicilieadres).
- Feitelijk adres van de werknemer is bekend bij de politie.
- Nader verhoor van de werknemer door de politie zal plaatsvinden.
- Voor- en achternaam van de werknemer zijn via processtukken door de verdachte en zijn/haar advocaat te achterhalen, maar het feitelijk adres van de werknemer is niet te achterhalen.
- Werknemer kan in het strafproces opgeroepen worden om bij de rechter-commissaris of op de zitting de aangifte toe te lichten.
- Werkgever kan aangifte doen bij alle agressie- en geweldsdelicten.

II. Werkgever doet aangifte namens werknemer, werknemer legt verklaring af onder nummer

- Werkgever gaat naar de politie, meldt de politie dat het een VPT-zaak is en doet aangifte.
- Werknemer hoeft niet mee om aangifte te doen.
- Werkgever overlegt bij de aangifte een schriftelijke en ondertekende verklaring van de werknemer met een beschrijving van het voorval.
- Schriftelijke verklaring bevat geen voor- en achternaam van de werknemer, maar bijvoorbeeld een personeelsnummer.
- Schriftelijke verklaring bevat geen adres van de werknemer; in plaats daarvan wordt het adres van de werkgever opgegeven (domicilieadres).
- Feitelijk adres van de werknemer is bekend bij de politie
- Nader verhoor van de werknemer door de politie zal plaatsvinden.
- Hulppolice van justitie heeft gesprek met werkgever en/of werknemer en toetst of er betere alternatieven zijn.
- Hulppolice van justitie geeft advies over verklaring onder nummer:
 - negatief advies: werkgever beslist onafhankelijk van wat de politie wel/niet kan bieden of hij aangifte met een verklaring van de werknemer onder nummer wil doen
 - positief advies: politie neemt aangifte op en accepteert de verklaring onder nummer van de werknemer

- Als het proces-verbaal bij de officier van justitie komt en de officier van justitie ziet geen mogelijkheid voor de afscherming van de identiteit van de werknemer, dan kan de werknemer de verklaring afleggen met domiciliekeuze (naam bekend, adres onbekend).
- Identiteit en feitelijke adres van de werknemer is bekend bij de politie (het Slachtofferloket).
- Alle correspondentie gaat via het Slachtofferloket naar het door de aangever opgegeven adres.
- Werknemer kan in het strafproces opgeroepen worden om bij de rechter-commissaris of op de zitting de verklaring toe te lichten.
- Afscherming identiteit kan daarbij een mogelijkheid zijn via videoconferentie, vermomming stem/baard/etc., maar het is aan de rechter om dit toe te staan (kan niet worden afgedwongen).
- Mogelijkheid bestaat dat rechter op de zitting wegens een dringende noodzaak gelast tot opheffing van de anonimiteit van de werknemer.

Heeft u verdere vragen over de bovenstaande informatie?

Dan kunt u contact opnemen met het expertisecentrum Veilige Publieke Taak via www.evpt.nl of 070 376 57 00.

Deze factsheet is opgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Voor meer informatie

*Expertisecentrum Veilige Publieke Taak
Lange Voorhout 9, 2514 EA Den Haag, t. (070) 376 57 00,
www.evpt.nl, info@evpt.nl*